

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XI. Soluuntur argumenta, quibus probant aduersarij, verba institutionis figuratè accipie[n]da.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

Christi, sicut appellatur panis Eucharistiæ, licet illa etiã fuerint signa efficacia huius rei; quia nondum peracta erat Christi passio; nunc autem peracta est.

At vanissima est solutio. Nam quando Christus dixit *Hoc est corpus meum*, nondum peracta erat passio. Et præterea, quod signa repræsentent rem præteritam vel futuram, ad hoc, ut accipere possint nomẽ rei significatę, est omninõ per accidens, & impertinens. Nam si cum Deus reuelauit aliquẽ nasciturum; sicut reuelauit de Cyro, Ioanne Baptista, & aliis, depicta fuisset imago illius, nõ minus illa imago dici potuisset Cyrus, vel Ioannes, quàm illæ, quæ modõ pinguntur.

DEINDE esto, solutio aliquid valeat, quantum ad Sacramenta vetera: certẽ nihil responderi potest ad instantiam de Baptismo, in quo repræsentamus Christi mortem iam præteritam teste Paulo Rom. 6. & de imagine crucifixi, & de verbo Dei. & tamen rideretur qui diceret, verbum, aut Baptismum esse ipsum corpus Christi: & imaginem depictam non esse nudum signum, sed ipsum Christum, qui pro nobis mortuus est.

M E V M.

Sequitur vltima particula M E V M, ad quam pertinet VLTIMA opinio hæreticorum, & ea quidem ineptissima, eorum videlicet, qui dicunt vocari panem corpus Christi, quia ab ipso creatus. Id enim facillimẽ refellitur ex sequentibus verbis: *Quod pro vobis datur*, & clariùs de sanguine: *Qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*. Panis enim, & vinum, quamuis sint res à Christo creatæ: tamen non sunt datæ, aut effusæ pro nobis in remissionem peccatorum.

CAPVT XI.

Soluuntur argumenta, quibus probant aduersarij verba institutionis figuratẽ accipienda.

VIDEAMVS nunc quibus argumentis probent aduersarij verba institutionis figuratẽ accipienda. Sed obiiciunt illi PRIMO argumentum, quod olim obiiciebat Berengarius teste Guilmundo lib. 2. Particula (*Hoc*) est demonstratiua. Dominus autem cum ait: *Hoc est corpus meum*, panem solùm in manibus habuit, quem

quem demonstraret: ex sententia enim Catholicorum, non fuit corpus Domini in Sacramento, cum diceretur (*Hoc*) sed peracta demum consecratione. SECUNDO, augetur difficultas ex illis verbis Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes*, illud enim (*ex hoc*) non potest referri nisi ad vinum. Quare iussit Dominus, ut vinum biberent, proinde vinum, non sanguinem biberunt, nisi figuratè: vel si repètè mutauit vinum in sanguinem, præstigiis vsus videbitur, quippe qui vinum obtulerit, & dum essent bibituri, illud è medio sustulerit. TERTIO Lucas, & Paulus dixerunt $\tau\acute{\omicron}\tau\omicron \rho\acute{\omicron} \omega\theta\eta\epsilon\lambda\omicron\upsilon\omicron\varsigma$, *hic calix*; ergo pronome demonstrat calicem, non sanguinem. At eadem ratio est panis, & calicis, ergo illud: *Hoc est corpus*, significat, *Hic panis est corpus*. QUARTO est argumentum Lutheri cap. I. de Babylon. captiuit. Hebræi non habent genus neutrum; ergo Dominus non dixit: *Hoc est corpus meum*, sed, *Hic est corpus meum*: ergo demonstrauit panem, non corpus. QUINTO est argumentum Caluini, & aliorum. Quod accepit Dominus, ac benedixit, fregit, id discipulis dedit; nam omnia verba: *Accipit, benedixit, fregit, dedit*, regunt eundem accusatiuum. Sed accepit, & benedixit, ac fregit panem; ergo & panem dedit; ergo illud (*Hoc*) panem demonstrat.

Vt soluantur obiectiones, & tota res aperiatur, NOTANDUM est secundum Græcos codices, pronomen $\tau\acute{\omicron}\tau\omicron$, accipi posse substantiue, & adiectiue: præterquã Luc. 22. & I. Cor. II. ubi dicitur $\tau\acute{\omicron}\tau\omicron \rho\acute{\omicron} \omega\theta\eta\epsilon\lambda\omicron\upsilon\omicron\varsigma$, *hic calix*: tamen in Latinis codicibus, non potest accipi substantiue, nisi in illis verbis: *Hoc est corpus*. Nam in consecratione calicis omnes habent: *Hic est sanguis*, aut *Hic calix*, quæ nõ possunt exponi substantiue. Est quidẽ in quibusdam codicibus Cypriani lib. 2. epist. 3. *Hoc est sanguis*: sed correctiores Manutij, Morelij, Pamelij habent, *Hic est sanguis*, ut etiam habetur in omnibus liturgiis Latinis. Quare ut omnia conueniant; præstat exponere ubique illud pronomen adiectiue, ut hic sit sensus: *Hoc est corpus meum*, id est, *Hoc edulium est corpus meum*: *Hic est sanguis*, id est, *Hic potus est sanguis meus*. *Hic est calix sanguinis mei*, id est, *Hic calix est calix sanguinis mei*.

Nota SECUNDO Catholicos etsi conueniant in re, tamen non conuenire in modo explicandi, quid propriè demonstrat illud pronomen, *Hoc*, vel *Hic*. Sunt autè duæ celebriores

sententiæ. VNA, quod pronomen, *Hoc*, demonstret corpus, & pronomen, *Hic*, demonstret sanguinem. Et ad argumentū aduersariorū respondent, in huiusmodi propositionibus, quæ significant id, quod tunc fit, cum dicitur; pronomina demonstratiua non demonstrare id quod est, sed id quod erit: & ponunt exempla, ut si quis dum pingit lineam, aut circulum, dicat; hæc est linea; hic est circulus: quomodo etiam exponi debet pronomen in illis verbis Domini Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum*. Et rursus: *Hæc mando vobis*. Et Luc. 22. *Hæc sunt verba, quæ loquutus sum ad vos, quoniã necesse est impleri omnia, &c.* & sic accipiuntur illa exordia Prophetarum: *Hæc dicit Dominus*.

Hæc explicatio non videtur plenè satisfacere propter duas causas. PRIMO, quia etsi pronomen demonstratiuū demonstret rem futurā, quando nihil est præsens, quod demonstratur, ut in exemplis allatis; tamē si quis digito aliquid ostendat, dicit pronomen effert, valde absurdū videtur dicere pronomine illo non demonstrari rem præsentem. Atqui Dominus accepit panem, & illum porrigens ait: *Accipite, edite, hoc est corpus meum*; videtur igitur demonstrauisse panem. Neque obstat, quod propositio non significat, nisi in fine totius prolationis. Nam etsi ita est de propositione, quæ est oratio quædam; tamen demonstratiua pronomina mox indicant certum aliquid, etiam antequam sequantur ceteræ voces. Et sanè in illis verbis *Bibite ex hoc omnes*, valde durum est nō demonstrari id, quod erat, sed id tantum, quod futurum erat.

SECUNDO verba Sacramentalia secundum Catholicos non sunt speculatiua, sed practica; efficiunt enim quod significant; unde etiam à Patribus operatoria dicuntur, ut postea videbimus. At si pronomen demonstrat solum corpus, verba erunt speculatiua, non practica. Semper enim verum est demonstrato Christi corpore, dicere: *Hoc est corpus Christi*, siue id dicatur ante consecrationem, siue postea; siue à laico, siue à sacerdote. At verba Sacramentalia, quia operatoria, nō sunt verba, nisi dicantur ab eo, qui est legitimus minister; neque sunt verba, antequam Sacramentum efficiatur.

Est igitur ALTERA sententia S. Thomæ 3. p. q. 78. art. 2. & 5. & in cap. II. prioris ad Corinth. nec non aliorum multorum, qui eum sequuntur, quod pronomen, *Hoc*, non demonstret præcisè panem, nec corpus, sed in communi substantiam, quæ est

Est sub illis speciebus: sic tamen ut demonstratio propriè ad species pertineat; non quidem, ut sensus sit: *Hoc*, id est, hæ species sunt corpus meum; sed in obliquo, hoc modo: *Hoc est corpus meum*, id est, sub his speciebus est corpus meum. Quomodo etiam exposuit olim Guitmundus lib. 2. qui hunc vult esse sensum eorum verborum: *Hoc est corpus meum*, id est, hoc habet panis, nunc est corpus meum: atque hoc modo omnia exprime coherant. Nam quia Sacramenta significant, quod efficiunt, & non efficitur in hoc Sacramento, ut corpus Christi, sit corpus Christi; id enim semper fuit: neq; efficitur, ut panis sit corpus Christi, id enim fieri nequit, sed efficitur, ut sub speciebus illis sit corpus Christi, sub quibus antea erat substantia panis; idè illud, *Hoc*, nō demonstrat panem, nec corpus Christi, sed contentum sub speciebus.

Hinc argumentum optimè soluitur. Nam cum aiunt, *Hoc*, demonstrat panem; ergo panis est corpus Christi: propriè autem id esse non potest, ergo figuratè. **RESPONDEO** illud, *Hoc*, non demonstrare panem præcisè, sed contentum sub illis speciebus; quod quidem licet fuerit panis ante consecrationem, tamen vi illorum verborum incipit esse corpus Domini.

Idem dico ad illud, *Bibite ex hoc omnes*: illud enim, *ex hoc*, non significat ex hoc vino, sed ex eo, quod in calice sub speciebus vini continetur, quod quidem licet vinum fuerit ante consecrationem, tamen finitis verbis consecrationis, non vinum, sed sanguis erat, ut Dominus testatur subiiciens: *Hic enim est sanguis meus*. Quare non iussit Dominus (sicut aduersarij mentiuntur) ut Apostoli in sacra cœna vinum biberent; nec fuerunt vllæ præstigiæ: id enim fuit verè, quod Dominus dixit, nimirum sanguis eius. Præstigiatores enim vinum pollicentur, & aliud præstant: immò contrarium Dominus fecit eius, quod præstigiatores faciunt; illi enim dicunt se aliquid dare, & non dant verè, sed apparenter: Dominus autem dedit verè, quod dicebat se dare, licet non apparet ita esse.

Illud quod obiiciebatur ex verbis Lucae, & Pauli, *Hic calix*, pro nobis facit. Nam nomine calicis, intelligitur ex communi vsu loquendi nō ipsum vas, sed quod in vase cōtinetur: rectissimè igitur exponitur, *Hic calix*, id est, quod in hoc calice cōtinetur. Neq; est eadem ratio panis, & calicis; nam panis

non potest significare nisi panem, calix autem significat generatim, quidquid in calice continetur, siue sit vinum, siue sanguis, siue quid aliud.

Ad argumentum Lutheri respondeo PRIMO. Sicut Hebræi non habent genus neutrum in pronomine, ita nec habere in nominibus: quocirca etiã corpus Hebraicè est generis masculini, & demonstrari potuit per pronomen masculinum. SECUNDO verba Domini Hebraica dico rectiùs exposita à Marco, & Luca, & ab eo, qui Matthæum Græcum fecit, qui sine dubio antiquissimus auctor fuit; quàm ab vlllo alio exponi possint: porro hi auctores cum panem nominassent *ἄρτον* generis masculini, pronomen posuerunt in genere neutro *τὸ*.

Ad vltimum RESPONDEO, Dominum accepisse, ac benedixisse panem; sed dedisse panem non vulgarem, vt acceperat, sed benedictum, & benedictione mutatum. Intercedit enim inter, *Accepit, & dedit*, verbum, *benedixit*, quod facit, ne omnia verba regant eundem accusatiuum eodem modo se habentem. Neque est hoc inusitatum: nam si quis dicat; Percussit quidam Petrum, occidit, & sepeliuit; non intelliget Petrum fuisse viuum sepultum, tametsi viuus fuerit percussus. Ad id quod etiam illi hoc modo coguntur soluere hoc argumentum, nam volunt Dominum accepisse panem vulgarem, & tamen dedisse panem Sacramentalem.

Obiiciunt contra hanc solutionem Calvinus, & Petrus Martyr. Calvinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 20. *Nihil absurdum*, inquit, *quàm ad speciem transferre, quod de pane predicatum*. Respexit nimirum Calvinus ad verba S. Thomæ 3. part. q. 78. art. 2. vbi dicit, pronomen, *Hoc*, demonstrare species sensibiles panis, quæ solæ manent in illa mutatione panis in corpus Christi.

SED S. Thomas explicuit se in art. 5. ad 2. vbi dicit pronomen, *Hoc*, non demonstrare accidentia, quasi esset sensus; Hoc id est, hæc accidentia sunt corpus Christi; (id enim verè absurdissimum esset, vt Calvinus dicit, qui videtur in hoc sensu accepisse verba S. Thomæ) sed demonstrare substantiam sub illis accidentibus contentam, quæ antea erat panis, & nunc est corpus Christi; ita vt hic sit sensus; Hoc, id est, substantia sub his accidentibus contenta, est corpus Christi. Et hic sensus

sus non modò non est absurdus, sed est necessarius; quando-
quidem (vt suprà ostendimus) illud, *Hoc*, non potest demon-
strare panem, neq; etiam corpus Christi præcisè; & esset aptū
exemplum, si Dominus quando mutavit aquam in vinum,
ostendisset hydrias aquæ, ac dixisset, *Hoc est vinum*, & illis
verbis mutasset aquam in vinum. Neque enim possemus ita
exponere illam sententiam; *Hoc est vinum*, id est, hæc aqua
est vinum: id enim falsum esset; neque ita, *Hoc*, id est, hoc vi-
num, siue hæc res, demonstrando vinum, est vinum: nam fal-
sa fuisset demonstratio, non enim aderat vinum, cùm diceret-
ur; *Hoc*, sed hic esset sensus, *Hoc est vinum*, id est, in hoc vase
est vinum.

Petrus Martyr in lib. contra Gardinerum par. I. obiecto 13.
& 14. ridet hanc solutionem, & quia dicimus demonstrari sub-
stantiam sub speciebus contentam, quæ videtur esse quoddam
individuum vagum; ait ipse individuum vagum mente posse
concipi, demonstrari autem planè non posse: Dominum au-
tem demonstrasse quod in manibus habebat, id est, rem cer-
tam, & determinatam. Et vt se in Scholasticis versatū osten-
deret; addit Scotum fuisse parentem huius individui vagi in
explicatione horum verborum.

SED in vtroq; fallitur. Nam in primis Scotus in 4. dist. 8.
q. 2. vbi fusè de hac re agit, neq; nominat individuum vagum,
neq; ita exponit hunc locum, vt pronomen, *Hoc*, demonstrat
aliquid incertum, seu vagum, sed dicit, *Hoc*, significare, *Hoc*
ens; illud autè, *Hoc ens*, supponere pro Christi corpore; pro-
inde esse propositionem illam singularem, & determinatam:
quam sententiã suprà refutauimus. Porro individui vagi me-
minit Dominicus a Soro in explicatione sententiæ S Thomæ
in 4. dist. II. q. I. art. 5. Quamuis autè simile sit individuo vago
substantia sub speciebus panis contenta; & ex se non magis
possit supponere pro pane, quàm pro corpore Christi, & pro
qualibet alia re, quæ sub iisdem speciebus maneat: tamen in
hac propositione: *Hoc est corpus meum*, substantia illa deter-
minatur vi verbi, *Est*, ad supponendum pro corpore Christi;
atq; ita propositio est singularis, & determinata.

Ad id verò, quod ille ait individuum vagum non posse de-
monstrari, RESPONDEO formaliter in hac propositione
demonstrari species, quæ sunt certæ, & determinatæ, quam-
uis, vt dixi, in obliquo, non in recto. Quocirca non dicimus,

Hoc, id est, hæc substantia, vel hoc ens, cum *Scoto*, sed, *Hoc*, id est, substantia sub his speciebus, ut pronomen demonstratiuum teneat se ex parte specierum, non ex parte substantiæ: interest autem inter illa duo, *Hoc*, id est, hæc substantia, & *Hoc*, id est, substantia sub his speciebus. Quod si dicas, *Hoc*, id est, hæc substantia, necesse est, ut substantia illa tunc sit præsens, quando dicitur, *Hoc*, & tamen tunc non est præsens substantia corporis Christi, & falsa redditur demonstratio. At si dicas, *Hoc*, id est, substantia sub his speciebus, non est necesse, ut illa substantia tunc sit præsens, sed satis est, si præsentia sint species, quæ demonstrantur pronomine, *His*. Id quod clarius erit, si tacita substantia dicas: *Hoc est corpus meum*, id est, sub his speciebus est corpus meum. Sed de his satis.

SECUNDVM argumētum sumitur ex particula, *Est*. Docet Petrus Martyr in libro contra Gardinerum, part. 3. pagina 638. cogi Papistas, ut verbum, *Est*, accipiant tropicè pro *Fit*, vel transubstantiatur. Nam alioqui esset falsa propositio: *Hoc est corpus meum*. prius enim debet esse res, quam pronuncietur eam esse; vera enim est propositio, si res ita se habeat, non contra, ac præsertim secundum Catholicos, qui volunt hæc verba esse causam conuersionis panis in corpus Christi semper enim causa est prior suo effectu. Sed corpus Domini non est in Eucharistia, antequam dicatur, *Est*, ergo falsò dicitur, *Est*, nisi sumatur pro *Fit*. PRAETEREA ista oratio est operatoria ex sententiâ Papistarum, sicut illa, *Fiat lux*; ergo verbum, *Est*, debet sumi pro *Fit*.

RESPONDEO cū S. Thoma, 3. par. q. 78. art. 2. & 5. (vnde videtur Petrus Martyr accepisse hæc argumenta) verba illa consecratoria (ut quamuis aliam sententiam) non habere perfectam significationem, nisi in ultimo instanti, quo profertur vltima vox: pendet enim intellectus, donec ad finem veniatur, in eodem autem ultimo instanti ponitur effectus verborum in esse, id est, conuersio panis in corpus Christi. Neque obstat, quòd verba non videantur habere vltimum instantium posituum, cū finiuntur per motum. Nam etsi non datur vltima pars motus, & proinde verborum; tamen datur vltimum mutatum esse, & proinde vltimum instans terminatum verborum; quomodo in linea non datur vltima pars, datur tamen vltimum punctum. Quare simul tempore sunt completa significatio verborum, & conuersio panis in corpus Christi.

Christi: ordine tamen naturæ inuicem se præcedunt, & sequuntur hæc duo. Nam verba illa, quatenus causa sunt illius conuersionis, præcedunt conuersionem: & contra, quatenus veritas propositionis pender à rei essentia, conuersione præcedit significationem.

Ad illam confirmationem RESPONDEO, verba esse operatoria, etiam si non ponatur, *Est*, pro *Fiat*, quia cum Deus, qui mentiri non potest, dicit aliquid esse, necesse est, ut illud sit; & idè si antea non fuerit, necesse est, ut tunc fiat. Cur autè dixerit olim Deus, *Fiat lux*, & Christus non dixerit, *Fiat corpus*, sed *Est corpus*; rationem reddit S. Thomas, quia verba Dei in principio creationis operabantur solùm efficienter, non autem Sacramentaliter: verba autem Christi operantur utroque modo; & idè debent significare suum effectum in facto esse, quod fit per verbum substantiuum indicatiui modi, & temporis præsentis. Sed etiam si ista causa non esset; quis posuit Christo legem, ut semper eodem modo loqueretur cum aliquid faciebat? nonne in Euangelio legimus dictum Lucæ 13. *Mulier dimissa es ab infirmitate tua?* & Ioan. 4. *Vade filius tuus Sinit?* Et certè non minus his verbis curauit hos ægrotos, quàm alium illis verbis: *Tolle grabatum tuum, & ambula*, Ioan. 5.

Obiiciunt Zvvingliani quædam exempla Scripturæ, in quibus, *Est*, accipi videtur pro *Significat*, ut: *Semen est Verbum Dei, Petra erat Christus*. Sed de his dicemus in sequenti disputatione; nam communia sunt etiam Oecolampadio, & Caluino, & aliis. Perinde enim est si dicas: *Semen est*, id est, significat verbum, & *Semen est Verbum Dei*, id est, est signum verbi Dei: quomodo etiam possunt exponi omnes similes loquutiones.

TERTIVM argumentum, sicut & quatuor proximè sequentia, ex particula, *CORPVS*, desumitur. Igitur Caluinus, & Martyr, & ceteri sæpe hoc argumentum repetunt. Illa sententia: *Hoc est corpus meum*, est Sacramentalis; ergo Sacramentaliter exponenda, ergo significat, panem esse corpus Christi Sacramentaliter, seu significatiuè. Hoc argumentum tanti fecit Caluinus, ut in vltima admonitione ad VVestphalum de hoc argumento dixerit: *Hic murus aheneus esto*.

RESPONDEO, Sacramentalem propositionem sumi posse duobus modis. PRIMO, ut dicatur Sacramentalis, quia

explicat Sacramentum, siue eius significationem, qualis est Apocalyp. 17. *Septem capita, septem colles sunt, &c.* Nam ostenderit in visione Deus Ioanni mulierem sedentem super bestiam septem capitum, quæ significabat Romam, quæ sita est in septem montibus; ait ergo Angelus: *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris: septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet.* Tales sunt etiam illæ Matth. 13. *Semen est Verbum Dei.* Et Genes. 41. *Septem boves, septem anni sunt.* Atque in hoc genere propositionum accipiuntur semper prædicata tropicè, non propriè.

SECUNDO, potest dici Sacramentalis propositio, quia per eam Sacramentum instituitur, aut conficitur: vt cum dicitur Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto.* Et Matth. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti,* aut cum nos baptizantes dicimus: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et in hoc genere propriè accipiuntur vocabula, quæ designant materiam, & formam Sacramenti. Neq; enim licet dicere, non oportere assumere aquam propriè dictam in Baptismo, sed aliquid per eam significatum; aut non esse inuocandam propriis verbis Trinitatem, sed aliquem tropum in illis verbis subsisteratio, qui nihil certi haberemus de Sacramentis.

Tota igitur quæstio est vtrum illa verba: *Hoc est corpus meum,* dicantur ad explicandum Sacramentum, an ad instituendum, vel conficiendū, vel potius non est quæstio; sed certum est dici ad instituendum, & conficiendū Sacramentum. Nam apud Catholicos hæc verba sunt de essentia Sacramenti, & sunt operatoria, vt Ambrosius testatur lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. Apud hæreticos autem etiam si hæc verba non propriè dicantur forma Sacramenti, nec censeantur operatoria, tamen sunt necessaria ad Sacramenti confectioem; quia continent promissionem, sine qua nullum Sacramentum constare potest. ET quia Sacramentum secundum Caluinum est posterius verbo promissionis, tanquam sigillum eius, & appendix, vt ipse loquitur lib. 4. Institut. cap. 14. §. 2. inde fit, vt panis non fuerit Sacramentum, nisi post ea verba recitata. Non ergo fuit illa explicatio Sacramenti, cum Sacramentum nondum esset; sed institutio, & confectio. DEINDE, cur omnes hæretici ista verba præmittunt in suæ cœnæ celebratione, nisi quia putant sine his verbis nullum esse Sacramentum?

DENIQUE

DENIQUE, ubi cunque in Scripturis est explicatio mysterij, præcedit ipsum mysterium, & indicat Scriptura esse declarandum per sequentia. Id patet in omnibus parabolis, somniis, & visionibus, quæ declarantur in Scriptura. Hoc autem loco nullum narratum est mysterium, nec vlla indicatur sequutura declaratio; constat igitur illa verba ad institutionem, & confectioem Sacramenti, non ad declarationem significationis eius pertinere. Ita murus aheneus inuentus est luteus.

Argumentum **QVARTVM** eiusdem Caluini, lib. 4. Instit. cap. 17. §. 23. Nisi Apostolis venisset in mentem, *Corpus*, figuratè accipi debere, turbati fuissent de re tam prodigiosa. At qui tranquille, & quietè leguntur participasse sacram illam carnem.

RESPONDEO; Cur Apostoli mirati, ac turbati nõ fuerint, duplex est causa. **VNA**, quia fuerant iam antea instructi, & præmoniti, Ioan. 6. vt Chrysostomus docet hom. 83. in Matt. **ALTERA**, quia idem Christus, qui mysteria tradebat, mentem eorum fide illustrabat, vt simpliciter crederent. Nam multa alia mirabilia sine turbatione audierant, & crediderant; quale erat in primis, hominem illum, quem videbant comedere, bibere, dormire, fatigari, esse verum Deum; & iam tunc esse in cælo cum loqueretur in terris. Ioan. 3. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.* Denique cur hodie tot millia simplicium Catholicorum non turbantur, cum primùm audiunt in Eucharistia esse totum, & integrum Christum? nisi quia fide illustrante persuasi sunt Christum, qui hoc dixit, Deum esse, qui mentiri non potest.

QVINTVM argumentum Klebitij in lib. de victoria veritatis par. 1. arg. 8. & aliorum. Christus de corpore suo ait: *Accipite, & manducate.* At corpus Christi non potest propriè manducari, cum non possit dentibus teri: ergo vel accipitur corpus figuratè, vel certè ipsum manducare; vt vel sensus sit: Manducate panem, qui signum est corporis mei; vel, manducate corde, non corpore; fide, non ore, ipsum verum corpus meum.

RESPONDEO, corpus Christi verè ac propriè manducari etiam corpore in Eucharistia. Nam ad rationem manducationis non est necessaria attritio, sed satis est sumptio, & transmissio ab ore ad stomachum, per instrumenta humana, & naturalia, id est, linguam, & palatum. Alioqui senes, & pueri

edentuli nihil vnquam comederent, & nos, cum deglutimus integros aliquos cibos, vel ipsas hostias non consecratas, non diceremur comedere. Ad D O præterea, si de ratione manducationis esset attritio dentibus facta; corpus Christi propriè manducari in Eucharistia, non tropicè. Non enim dicimus, corpus Christi absolutè manducari, sed manducari sub specie panis; quæ sententia significat ipsas species manducari visibilibus, ac sensibilibus, ac proinde ipsas dentibus atteri: sed sub illis inuisibilibus sumi etiam, & transmitti ad stomachum corpus Christi. Nam etiam panis ipse verus non atteritur dentibus, nisi ratione accidentium suorum: substantia enim cuiuslibet rei non est per se diuisibilis. Hoc tamè interest inter substantiam panis, & corpus Christi sub speciebus panis; quòd illa extenditur ad extensionem quantitatis, qua verè informatur: hoc autem non extenditur, nec informatur, sed est totum sub qualibet particula. Idèò panis absolutè manducatur, corpus Christi non absolutè, sed sub specie panis.

S E X T U M argumentum sumunt ex variis locis Scripturæ, vbi vel, *Est*, accipitur pro Significat, vel certè prædicatum accipitur figuratè. Caluinus li. 4. Instit. cap. 17. §. 21. & §. 22. exempla profert. Genes. 17. *Circumciso est fœdus*. Exod. 12. *Angelus dicitur Deus*. *Agnus est pascha, id est, transitus*. Leuit. 16. *Sacrificia sunt expiationes*. Psal. 84. *Arca est Deus*. Matth. 3. *Columba dicitur Spiritus sanctus*. Ioan. 7. *Nondum erat Spiritus*. vbi, *Est*, non potest accipi substantiue, alioqui non esset æternus Spiritus sanctus. 1. Cor. 10. *Petra erat Christus*. Et ibidem: *Panis est communicatio corporis Christi*. 1. Corint. 12. *Ecclesia est Christus*. Tit. 3. *Baptismus est lauacrum regenerationis*. Si illud, *Est*, acciperetur substantiue, omnes qui baptizantur, regenerarentur; multis tamè scimus inutilem esse Baptismum. Alij adferunt alia, vt: *Septem boues sunt septem anni*, Gen. 41. *Semen est verbum Dei*, Matth. 13. *Ego sum ostium*, Ioan. 10. & alia id genus. Confirmant argumentum; quia multæ hæreses ortæ sunt ex Scriptura propriè, & literaliter intellecta, vt Anthropomorphitarum, & aliorum. Exempla multa enumerant Caluinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 23. & Klebitius de victoria veritatis par. 1. argum. 16.

R E S P O N D E O, hoc argumentum multis modis deficere. Nā IN PRIMIS non potest colligi ex aliquot exemplis, sic vbiq; accipi verbum, *Est*, aut prædicatum propositionis: nos enim pro-

proferre possumus multò plura loca, in quibus, *Est*, significat, *Est*, & prædicatum propriè accipitur.

Refellit hanc solutionem Klebitius in lib. de victoria veritatis, par. I. arg. 16. dicit enim simili modo argumentari aduersarios suos, qui inde probant locum Euangelij: *Hoc est corpus meum*, accipiendum sine tropo, quia multa loca in Scripturis accipiuntur sine tropo. At mentitur in caput suum; nos enim generali regula utimur, ac dicimus ubiq; seruandam esse verborum proprietatem, nisi euidenter doceatur alicubi esse tropum; ex illa vniuersali regula, probamus hunc locum accipiendum sine tropo. Idem dico ad confirmationem; nõ rectè probari vbiq; cauendum sensum literalem, quia aliqui inde occasionem errandi sumpserunt. Nam hoc modo probaremus etiam nunquam sequendum sensum mysticum, quia inde occasionem errandi sumpserunt Chiliastæ, Origenistæ, Donatistæ, & alij: immò cauendum esset ab ipsa tota Scriptura, quia errores multi, ac ferè omnes ex ipsa malè intellecta orti sunt.

SECUNDO peccat argumentum aduersariorum, quia nullum exemplū simile attulerunt. Nam in exemplis allatis, semper prædicatur de disparato disparatum, vt patet ex illis; *Boves sunt anni*, *Semen est verbum*, *Christus est vitis*, &c. in his enim cum nullo modo possit fieri, vt illa propriè sint vera, cogitur necessariò recurrere ad tropos. At in hac sententia: *Hoc est corpus*, non prædicatur disparatum de disparato, saltem verbis disertis. Quid enim illud, *Hoc*, referat, in quæstione est, & non debet assumi tanquam certū, quòd referat panem, cum expressè Scriptura id non habeat. Deberent igitur adferre exemplū, vbi de pronomine, *Hoc*, prædicaretur aliquid tropicè.

Klebitius duo exempla ponit. VNVM argum. 16. Exod. 24. *Hoc est Testamentum*: vbi, *Hoc*, sanguinem refert. ALTERVM in fine libri ex Confessione Ducis VVirttembergensis, Ezech. 5. *Ista est Hierusalem*: vbi demonstratur imago Hierosolymæ depicta in latere, vt patet ex c. 4. At illud, *Hoc est Testamentum*, non legitur. Exod. 24. sed, *Hic est sanguis Testamenti*; illud autem: *Ista est Hierusalem*, non intelligitur de imagine Hierosolymæ, sed de ipsa vera Hierosolyma, vt ex ipso textu, & Hieronymi commen. patet. Nam etiam si cap. 4. iussus fuerit Ezechiel depingere illam urbem; tamen cap. 5. non loquitur amplius de illa imagine. ADDO, quod non ait Ezechiel, *Hoc est Hierusalè*, ostensa imagine, sed, *Ista est Hierusalem*. Dominus autem

autem

autem dixit: *Hoc est corpus*, non *Iste est corpus*, quod dicere debuit si panem ostendere volebat. Itaq; non sunt illa similia.

TERTIO peccat argumentum, quod multa falsa admittet. Nam QVAEDAM falsò citantur. vt verbi gratia: *Sacrificia sunt expiationes*; citant Calvinus, & Klebitius ex Leuit. 16. nec tamen habetur talis sententia eo loco, aut alibi. Item citat Calvinus Psal. 84. v. 8. vt probet arcam dici Deum. At non hoc ibi habetur; illa enim verba, ad quæ Calvinus respexit: *Videbitur Deus Deorum in Syon*, exponuntur ab Augustino, Hieronymo, Theodoro, & aliis, nõ de arca, sed de ipso Deo vero, qui in cœlesti Syon in se videbitur: & in terrena Syon visus est cum carnem induisset. Adde, quod etiamsi de arca intelligeretur hic locus, non propterea dici posset, *Hæc arca est Deus*, sed per hanc arcam videtur Deus, vt per locum Deofacrum, in quo responsa dabantur. Sic etiam citat, & valde vrget Calvinus ex 1. Cor. 12. *Ecclesia est Christus*. At non hoc Paulus dicit, sed hoc: *Ita est Christus*. Vbi vocat Christum, ipsum Dominum cum suo corpore mystico; sed non propterea licet dicere, *Ecclesia est Christus*; sicut nec dicimus, *Corpus est caput*, vel *regnum est Rex*, licet aliquando nomine Regis intelligamus ipsum Regem cum suo regno. Illud etiam: *Nondum erat Spiritus sanctus*, Ioan. 7. aliter habetur in textibus correctionibus, nimirum: *Nondum erat Spiritus datus*. Sic enim legit Didymus lib. 2. de Spiritu sancto, Augustinus tract. 52. in Ioan. Leo serm. 2. de Pentecoste, & alij: Et præterea etsi legeretur: *Nondum erat Spiritus*, non propterea est ibi vllus tropus, sed intelligeremus non fuisse Spiritum in Apostolis, vt legit Hieronymus quæst. 9. ad Hedibiam. j

QVAEDAM citantur rectè, sed malè exponuntur, vt illud: *Agnus est Pascha, id est, transitus*. Nam Agnus Paschalis non dicebatur Pascha tropicè, quia significaret transitum; nulla enim erat similitudo inter agni occisionem, & transitum Domini; sed dicebatur propriè Pascha, sicut etiam festus dies dicebatur Pascha, nomine deriuato ab illo transitu Domini, quia agnus immolabatur, & dies festus agebatur in memoriam & honorem illius transitus. Vnde in Euangelio absolute Agnus Paschalis dicitur Pascha: *Vbi vis tibi paremus comedere Pascha?* & *Necesse erat occidi Pascha*, Marc. 14. Luc. 22.

ILLVD etiam 1. Corinth. 10. *Petra erat Christus*: secundum Chryostomi, Theophylacti, Theodoret, & Ambrosij expositionem

sitionem veriore, & literalem, non accipitur de petra materiali, quæ significaret Christum; illa enim non sequebatur Hebræos: sed de petra inuisibili, & spiritali, quæ Iudæis omnia necessaria providebat; quæ petra verè, & propriè erât Christus vt Deus. Etsi enim est tropus in eo, quòd Christus vocatur petra, tamè per additionem, spiritalis, explicatur tropus, & determinatur illa vox ad Christum significandum; & proinde ipsa propositio: *Spiritalis petra erat Christus*, propriè, non figuratè accipitur.

Calvinus, etsi in institutione loco notato per petram intelligat saxum, tamen in vltima admonitione ad VVestphalum, intelligit aquam nomine petræ per metonymiam: aqua enim faciliè sequi poterat Hebræos per riuulos fluens. At hoc commentum refutauit olim Theodoretus in hunc locum, & Petrus etiam Martyr non ei pepercit in commentario huius loci. Nam repugnat Scripturæ illa expositio: siquidem paulò post indiguerunt rursus aqua, vt patet Num. 20. & 21. qua certè non eguissent, si aqua de petra eos sequuta fuisset.

Martyr duas expositiones adfert. VNA M, quòd illud: *Consequente eos petra*, significet, Obsequente, & ministrante eis petra. Quia tamen Græci Patres, qui optimè nouerant vim Græcæ vocis, ἀγὼ λαθροῦς, constanter explicant, *Comitante*, non, Obsequente, vt etiam Erasmus, cui aduersarij multum tribuunt: idèò ponit ALTERAM, quòd illud, *Comitante*, referatur ad Christum, non ad petram, vt nos diximus. SED non aduertit hac sua expositione, quam præ ceteris probare videtur, se destruere id, quod supra dixerat. Nam hoc modo non potest habere tropum in Sacramētis. Nam si petra comitans non erat petra materialis, sed Christus petra inuisibilis; certè non potest exponere: *Petra erat Christus*, id est, petra significabat Christum; quod tamen ille maximè contendit.

Est tamen hîc OBSERVANDVM, non negari à nobis, quin petra illa materialis figura Christi fuerit, & aqua inde manans figura fuerit sanguinis Christi: sicut etiam non negamus species panis signa esse corporis Christi; sed negamus per illa verba: *Petra erat Christus*, explicari illam figuram, sicut negamus per illa verba: *Hoc est corpus meum*, explicari significationem specierum panis.

ILLVD etiam: *Panis est communicatio*, 1. Cor. 10. non rectè exponitur, cùm aiunt: *Panis est communicatio, id est, significat*

cat communicationem: sed sensus est; Communicatio panis consecrati in cœna Domini, nõne communicatio corporis Domini est: Vbi non est tropus vllus tollens veritatem rei, aut obscurans sententiam: nam accipitur vsitatè panis, pro panis vsu, & communicatione. Neq; est tropus in voce panis, quia loquitur de pane consecrato, qui verè est corpus Domini, vt in sequenti capite ostendemus.

DENIQUE illud: *Baptismus est lauacrum regenerationis*, malè exponitur per illa verba, Baptismus significat lauacrum: nam non significat solùm, sed verè etiam lauat animas à peccatis, quod ad se attinet, licet impediri possit effectus per nostram indispositionem.

QUARTO peccat argumentum, quòd in omnibus locis adductis, vbi est vel tropus, vel aliquid obscurum, semper additur explicatio, vt Genes. 17. vbi Circumcisio vocatur fœdus; ibidem dicitur etiam signum fœderis. Exod. 12. vbi agnus dicitur phasè; ibidem dicitur victima transitus Domini. 1 Cor. 10. *Petra erat Christus*. ibidem explicatur de spiritali confluence eos petra: denique in omnibus parabolis, & visionibus, seu somniis, semper indicatur parabolam esse, vel visionem mysticam.

Vbi præterea est ADNOTANDVM in eiusmodi locis parabolæ, similitudinum, visionum, &c. sine vllò tropo posse accipi, *Est*, pro Significat; quia essentia talium rerum tota posita est in significando, sicut supra diximus de explicacione vocabulorum. Vt verbi gratia cum dicitur Genes. 41. *Septem boves sunt septem anni*, non est sensus, quod boves significant annos, sed quòd boves in visione ostensi sunt ad significandos annos. Hæc autem sententia: *Hoc est corpus meum*, vt sæpe diximus, non est explicatio signi, aut parabolæ, sed assertio rei. Quocirca Calvinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 21. allaturus exemplum troporum, præfatur se nolle adferre exempla ex parabolis, nimirum aduertebat illa non esse ad rem.

SEPTIMUM argumentum est Calvinij lib. 4. Institut. cap. 17. §. 23. Si corpus in illa sententia: *Hoc est corpus meum*, accipitur propriè, vel significat solum corpus, vel totum Christum. Si solum corpus; ergo erit alicubi corpus Domini sine anima, sanguine, & deitate. Si totum Christum; ergo erit confusa batologia: *Hoc est corpus*, & *Hic est sanguis*, idem enim ista significabunt, & poterit dici de pane: *Hic est sanguis*, & de calice

Hoc

Hoc est corpus. Confirmatur, quia si totum Christum significat vox, *Corpus*, erit tropus, qui dicitur, Intellectio: non ergo possumus tropos fugere in hac sententia, nisi impiè distrahamus corpus Domini à sanguine ipsius.

RESPONDEO, verba propriè significare; & nomine corporis solum corpus intelligi, nomine sanguinis solum sanguinem; nec tamen distrahitur corpus à sanguine, quia coniuncta sunt illa ob necessariam concomitantiam, licet ista coniunctio non significetur illis vocibus: sicut neque negatur. Quemadmodum si quis demonstrato corpore Petri, dicat, *Hoc est corpus Petri*; is propriè solum corpus significat; nec tamen sequitur corpus illud carere anima, quia non ait ille, *Hoc est corpus sine anima*, sed simpliciter; *Hoc est corpus*, quod est verum, siue ibi sit anima, siue non sit: quare neq; vlla est hic battologia, neq; intellectio. Quanquam si cogeremur intellectionem admittere, non grauatè id faceremus, quia magnum est discrimen inter intellectionem, & metaphoram, ac metonymiam: illa enim non tollit rei veritatem, istæ tollunt. Vnde in illis verbis: *Verbum caro factum est*, Catholici omnes intellectionem, qua ex parte intelligimus totum, omnes admittunt, metonymiam nulli, sicut nec metaphoram, nisi hæretici, qui negant veram carnem in Christo.

OCTAVVM argumentum Caluini §. 20. & Martyris in cap. II. I. Corint. & aliorum, ex illis verbis: *Hic calix nonum Testamentum est in meo sanguine*. Hic enim duplex tropus necessariò est admittendus. PRIMVS in voce, *Calix*, accipitur enim omnium consensu continens pro re contenta, qui tropus dicitur metonymia. SECUNDVS in voce Testamenti: neque enim vinum, aut sanguis est propriè Testamentum, sed signum Testamenti. Quod probant PRIMO, quia alioqui singulis diebus renouaretur Testamentum Christi, & præcedens antiquaretur. SECUNDO, necesse esset sæpe Christum mori: Testamentum enim non valet, nisi moriatur, qui testatus est, Hebr. 9. Præterea TERTIO Matthæus ait: *Hic est sanguis meus novi Testamenti*; ergo sanguis non erat Testamentum; at quod erat in calice erat Testamentum, teste Luca; ergo in calice non erat sanguis. QUARTO Lucas, & Paulus dicunt, calicem esse Testamentum in sanguine; ergo quod erat in calice, non erat sanguis: esset enim sensus; *Hic sanguis est Testamentum in sanguine*; quod est absurdum, & impossibile. Nam quando

vnum

vnus est in alio, non possunt illa esse vnus & idem, nisi dicamus idem esse in seipso. Ex his colligit Calvinus exponi debere verba Matthæi, & Marci per verba Lucæ, & Pauli, quia illa sunt pauciora, ista plura. Itaque illud: *Hic est sanguis meus*, quod Matthæus, & Marcus dixerunt, sic debet exponi; Hoc est Testamentum in sanguine meo, id est, signum Testamenti sanguine meo confirmati; & similiter illud: *Hoc est corpus meum*, exponi debet; Hoc est Testamentum in corpore meo. Non solum enim sanguis, sed etiam corpus Christi Testamentum nouum stabiluit: non ergo proprie accipi potest vocabulum corporis, nisi idem esse velimus corpus, & Testamentum in corpore. Atque hic videtur esse Achilles Caluini in hac materia.

RESPONDEO, non negamus in verbo, *Calix*, tropum esse; sed tropum ibidem clarissime explicatum; quod de tropo, quem aduersarij ponunt in voce, *Corpus*, dici non potest. Dominus enim ait: *Accipite, bibite, hic est calix*; at certe non bibit vas, sed liquor in eo contentus. ITEM (vt supra diximus) Lucas addit in calicem: *Qui pro vobis effunditur*; at vas non effunditur, sed liquor. DENIQUE, quod Lucas, & Paulus dicunt: *Hic est calix*; Matthæus, & Marcus dixerunt. *Hic est sanguis*. oportet autem exponere obscura verba per clariora, & figurata per propria. Certè si idem homo de eodem vase diceret; *Bibite ex hoc poculo*, & adderet; *Bibite ex hoc vino*, nemo dubitaret illo poculo contineri vinum, & eum hominem explicare voluisse, quid in poculo contineretur: cum ergo idem Spiritus sanctus de eadem re dicat per duos scriptores sanctos: *Hic est sanguis*, per alios duos: *Hic est calix*, dubitari non debet, eo calice sanguinem contineri. Demonstrent aduersarij explicari tam clarè in Scripturis tropum, quem fingunt in vocabulo corporis, & vicerunt. Omitto quod accipere calicem pro re contenta in calice, est tropus tam vsitatus & vulgaris, vt non minus apertus sit, quàm voces ipsæ propria.

Quantum ad alterum tropum, quem ponunt in voce, *Testamenti*, dico nullum esse ibi tropum. OBSERVANDUM enim est duo esse, quæ nomine Testamenti appellari solent. PRIMO, ipsa voluntas testatoris, quæ de hæreditate disponit, siue sit absoluta, siue conditionem requirat, & pactum etiam dici possit. Sic accipitur Exod. 24. *Hic est sanguis fœderis*; seu (vt citat Apostolus Hebr. 9.) *Hic est sanguis Testamenti*; et
enim

enim sensus: Hic est sanguis, quo sancitur, & confirmatur voluntas, pactum, promissio Dei. Sic accipitur etiam Genes. 17. vbi Circumcisio dicitur signum fœderis. & Galat. 4. Hebr. 8. & Hierem. 31. vbi distinguuntur duo Testamenta.

SECVNDO, vocatum est Testamentum authenticum instrumentum, quo continetur voluntas testatoris, & per quod acquirit hæres ius ad hæreditatem. Et hoc modo non improprie vocamus Testamentum vetus & nouum, sacra Biblia, in quibus continetur voluntas Dei de bonis temporalibus dandis populo Hebræorum, & de bonis æternis dandis populo Christianorum: nec non Sacramenta, quæ sunt instrumenta authentica, quibus applicatur nobis ius ad hæreditatem; immodò etiam ipsa hæreditas saltem ex parte. Hæreditas enim est gratia, & gloria: datur autem nobis per Sacramenta in præfenti gratia, & ius ad gloriam. Vnde Circumcisio, quæ erat Sacramentum Testamenti veteris, & per quod dabatur Hebræis ius ad terram promissionis, Testamentum vocatur Eccles. 4.

In carne eius stare fecit Testamentum. Eadem etiam dicitur signum fœderis, & ipsum fœdus, Genes. 17. & vtrumque proprie. Nam erat ipsa signum fœderis, vt fœdus accipitur pro diuina promissione: & simul erat fœdus, vt fœdus accipitur pro instrumento, quo explicatur illa promissio. Inter omnia autem Sacramenta dicitur Testamentum præcipuè ipsa Eucharistia, quia non solum est instrumentum conferendæ hæreditatis, sed etiam continet apertissimam representationem effusionis sanguinis Domini, à quo vim suam habet Testamentum nouum.

Ex his ad omnes obiectiones respondemus. Ad PRIMAM nego, quotidie fieri nouum Testamentum, & antiquari præcedens. Nam celebratio Eucharistiæ non est noua institutio Testamenti, sed repetitio eiusdem; vt cum describitur sæpius idem Testamentum, quæ repetitio fit ad applicandam hæreditatem variis hæredibus, qui subinde exoriuntur; sicut etiam Circumcisio repetebatur sæpissimè, nec tamen antiquabatur præcedens.

Ad SECVNDAM nego, debere Christum quotidie mori. Nam mors eius non fuit Testamentum, sed confirmatio Testamenti: sufficit autem vna eius mors ad confirmandum Testamentum ipsius, etiamsi infinities repetatur.

Ad TERTIAM dico, in Matthei verbis: *Hic est sanguis Testamenti,*

Gg

stamenti, accipi vocem Testamenti i. modo, id est, pro diuina promissione: in verbis autem Luc. *Hic calix Testamentum est.* accipi 2. modo, id est, pro instrumento illius promissionis. Itaq; vtrumq; est verè ac propriè dictum.

Ad QVARTAM dico, non esse absurdam loquutionem: *Hic calix Testamentum est in meo sanguine*, etiam si illud: *Hic calix*, significet, Sanguis in calice contentus. Nam sanguis accipitur diuerso modo in his duobus locis. Cùm enim dicitur: *Hic calix*, sumitur sanguis in eo contectus, vt est sub speciebus vini, & est Sacramentum, ac proinde Testamentum; cùm autem dicitur, *In sanguine meo*, sumitur pro ipso sanguine visibiliter in cruce effuso, vt hic sit sensus; *Hic calix*, id est, res contenta in hoc calice sub speciebus vini, est nouum Testamentum dedicatum, & sancitum in sanguine meo.

Ad illud quod obiiciunt, necessariò distingui ea, quorum vnum est in alio, RESPONDEO; illud (*in*) hoc loco non significare continentiam, sed causam instrumentalem: est enim positum (*in*) loco (*per*) vt sit sensus; Testamentum nouum in sanguine Christi sanciri, id est, per Christi sanguinem. Quomodo dicitur Rom. 3. Christus propitiator in sanguine suo. Rom. 5. dicimur iustificati in sanguine Christi. & Ephes. 2. *Quæramus longè, facti sumus propè in sanguine eius.*

Denique ad consequentias illas Caluini, dico non debet exponi Matthæum per Lucam, neq; contrà; quia vterq; propriè loquitur, & satis apertè: tamen si tropus esset in illis verbis: *Hic calix Testamentum est*, deberet exponi per verba Matthæi, quæ sunt clariora: *Hic est sanguis noui Testamenti.* Potest tamen concedi Caluino, licere dicere, *Hic est sanguis Testamenti*, id est: *Hic calix Testamentum est in meo sanguine*. Et etiam: *Hoc est corpus meum*, id est, Testamentum in corpore meo. Neq; sequitur corpus accipi figuratè: quia, vt diximus, verum corpus, & sanguis Domini sub speciebus panis, & vini verè, & propriè Testamentum sunt.

NONVM argumentum, ex illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Nam memoria est rerum absentium; ergo panis, & vinum non sunt corpus, & sanguis, nec in ea mutantur, sed sunt mera symbola rei absentis; ergo corpus, & sanguis figuratè accipiuntur pro signo corporis, & sanguinis. Confirmatur, quia commemoratio mortis Domini est proprius finis symbolorum illorum Eucharistiæ: ipsius autem verum corpus

corporis alius est finis sublimior. At Dominus in institutione Sacramenti solum ineminit commemorationis; ergo corpus figuratè accipitur pro symbolo corporis.

RESPONDEO, quid sit, *in mei memoriam*, explicatum esse à Paulo I. Corin. II. illis verbis: *Mortem Domini annuntiabitis donec Veniat*. Itaq; iubemur sumere Eucharistiam in memoriam Dominicę passionis, & mortis, quę non præsens, sed absens est, immò non est, sed fuit. Ad confirmationem RESPONDEO, Dominum meminisse vtriusq; finis. Nam cum ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur*. Et: *Hic est sanguis, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*, aperte significat finem huius Sacramenti esse peccatorum remissionem. ADDE, quòd de fructu Sacramenti huius multa dixerat Dominus, Ioan. 6. vt necesse non fuerit hic plura adiungere.

DECIMUM argumentum ex illis verbis: *Non bibam amodò ex hoc genimine Vitis, donec illud bibam nouum in regno Dei*. Hęc dicuntur post consecrationem; ergo etiam post consecrationem vinum fuit, quod erat in calice, ergo non fuit sanguis, nisi figuratè.

RESPONDEO, ex Luca aperte colligi verba ista pertinere ad calicem vini, quem dedit Apostolis Dominus post esum Agni Paschalis ante consecrationem mysteriorum; ac proinde alios duos Euangelistas non narrasse hoc suo loco. Nam INPRIMIS Lucas meminit duorum calicum, vnus ante consecrationem panis, alterius post consecrationem panis; & de priore non dicit: *Hic est sanguis*, vel, *Testamentum in sanguine*, sicut dicit de posteriore: de eodem autem priore dicit: *Non bibam de hoc genimine Vitis*. PRAETEREA coniungit Lucas ista verba: *Non bibam de genimine Vitis*, cum illis: *Non manducabo ex hoc*, nimirum Paschate, *donec impleatur in regno Dei*. At certum est Pascha ibi vocari Agnum Paschalem, quo nomine vruntur in hac significatione omnes tres Euangelistæ; ergo pertinent illa verba: *Non bibam de genimine Vitis*, ad vinum, quod biberunt, cum Agnum Paschalem comederent.

DICES, Matthæus, cap. 26. non facit mentionem, nisi vnus calicis, nimirum Eucharistię, ergo cum ait: *Non bibam de hoc genimine Vitis*, illud; *Hoc*, refertur ad calicem Eucharistię, non ad alium: videtur enim valde absurdum, vt demonstrat calicem alterum, de quo nihil omninò dixerat. RESPONDEO, Matthæum non demonstrasse vllum calicem ex duobus, sed

simpliciter demonstrasse vinum, quod erat in mensa, vel quod biberant in cœna: tamen ex Luca colligimus, Dominum non solum respexisse ad vinum, quod biberant, sed etiam ad certum quoddam poculum, quod ipse Apostolis porrexit in fine cœnæ Iudaicæ, dum imponeret finem legalibus, quod Marthæus, ut multa alia, prætermisit.

Si rursus obiicias Augustinum, qui lib. 3. de consensu Evangelistarum, cap. 1. dicit, Lucam non narrasse historiam suo ordine, sed per anticipationem narrasse id, quod suo loco Marthæus, & Marcus narrarunt. **R E S P O N D E O**, Augustinum non expendisse hunc locum diligenter, ut ex eo patet, quod brevissimè se expediit ab hac difficultate. Porro Hieronymus in cap. 26. Matth. Beda, & Theophylactus in cap. 22. Lucæ, aperte duo pocula distinguunt in cœna Domini, & de priore, quod erat Iudaicum, intelligunt illa verba: *Non bibam de genere vitis*. **A D D E**, quod multò probabilius est (si nulla alia esset ratio) Marthæum, & Marcum non narrasse suo loco rem parvi momenti, quàm Lucam non narrasse recto ordine summum mysterium. **D E N I Q U E**, si conuinceremur, verba illa Domini *Non bibam de hoc genere vitis*, dicta esse post consecrationem calicis; adhuc nihil aduersarij obtinerent. Possent enim ac deberent ea verba referri, non ad calicem consecratum, sed antea potatum; ut ea refert Anselmus in eum locum Marthæum non enim voluit Dominus dicere, se non amplius celebraturum Eucharistiam, sed non se bibiturum more humano ad efficiendas vires.

C A P V T XII.

Probatur veritas corporis Domini in Eucharistia ex locis Scripturæ, quæ continent usum huius Sacramenti, ac primùm ex cap. 10. prioris ad Corinthios.

QUARTVM argumentum ex Scripturis sumi debemus ex his locis, quæ declarant usum Eucharistie tempore Apostolorum. Sunt autem duo loca precipua, quæ ad propositum faciunt. **V N V S** habetur 1. Cor. 10. in illis verbis: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?*